

Иновациите в представянето на културното наследство

Боян Милушев, Вася Янева, Нелияна Дучетарова, Софийски университет
„Св. Кл. Охридски“

**Boyan Milushev, Vassia Yaneva, Nellyana Douchetarova, Sofia University „St. Kl.
Ohridski“**

Innovations in Presentation of Cultural Heritage

***Annotation:** Classic methods are often more and more insufficient to provoke tourist interest which recently has gone beyond the traditional boundaries. Therefore, the introduction of innovations in presenting cultural heritage must be accepted not only as a response to the dynamically changing market environment and its challenges but also as a responsibility of the cultural institutions, the non-governmental sector and our society for preserving and promoting our culture and the rich history of our lands.*

In order to develop Bulgaria as a tourist destination it is of utmost importance to find the right and timely approach in implementing and using the latest trends in the technical revolution that will enable our country to adequately promote its cultural and historical heritage and to win in an attractive way the deserved attention of tourists from all over the world. Interactive approaches and the use of new technologies reveal great opportunities in responding to the challenge of satisfying the interests and demands of the younger generation especially.

Класическите методи все по-често са недостатъчни, за да провокират туристически интерес, който от своя страна, отдавна излиза от рамките на традиционното. Използването на иновативни технологии при представянето на културното наследство трябва да бъде в отговор на предизвикателствата на променящата се пазарна среда и отговорност на културните институции, и неправителствения сектор при съхраняването, и популяризирането на богатата културна историята на земите ни.

От изключителна важност за развитието на България като туристическа дестинация е намирането на правилния и навременен подход при внедряването и ползването на най-новите тенденции в техническата революция, които ще дадат възможност на страната ни да популяризира адекватно културно-историческото си наследство, и завоюва по атрактивен начин вниманието на туристите от цял свят, което наистина заслужава. Интерактивните подходи и използването на новите технологии разкриват големи възможности пред предизвикателството да отговорим особено на интересите и изискванията на младото поколение.

КОНТЕКСТ

Светът се развива с бързи темпове.

През последните десетилетия светът се развива с изключителни темпове. В Европа и други части на света бързото навлизане на технологиите и засилващата се глобализация водят до значително отместване от традиционната икономика, в посока иновациите и услугите.

Дигиталните технологии все по-осезаемо си проправят път и променят философията. Потребителите търсят нови и обогатяващи „изживявания“. Понастоящем възможността да трупаме социален опит и да създаваме мрежи е фактор, който има значение за конкурентоспособността.

Иновациите в услугите могат да бъдат инструмент за развитие на персонализирани услуги с висока стойност, базирайки се на регионалните и културни специфики и използвайки съвременните технологии.

ПОДХОДИТЕ

Догонване.

Губещ подход – Винаги сме една крачка назад.

Целенасочени интелектуални и финансови усилия, с цел предлагане на ново и креативно решение.

*Нужно е създаването на подходящите **катализатори** за увеличаване капацитета за експериментиране, за създаване на иновации, с цел постигане на успех от предприемачите в сектора.*

Културният туризъм може да допринесе за развитие и приобщаващ растеж, тъй като секторът често е силен и в райони, които се характеризират със слабо развитие на индустрията и иновациите.

Туризмът играе важна роля в европейската икономика. В този сектор са включени над 1.8 милиона предприятия, повечето от които са малки и средни.

Туризмът създава 5.2% от работните места в ЕС и генерира 5% от БВП на Съюза.

НАСТОЯЩАТА СИТУАЦИЯ

Светът се развива много бързо. Тенденцията е към все по-широко навлизане на цифровите технологии, което от своя страна провокира промяна в цялостната философия на туристико-икономическата политика.

Промяна в начина на възприемане на културното наследство.

Все по-активно и мащабно използване на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) в сферата на културното наследство, което говори за добре осъзната необходимост.

В специализираните средни и висшите учебни заведения се създават съответно профилирани паралелки, бакалавърски и магистърски програми.

Все по-често се избира дигитализиран начин за представянето на културното и историческото наследство чрез *дигитализация на артефакти, създаване на 3D модели на предмети с историческа стойност, създаване на УЕБ базирани платформи с информация за културното наследство и други.*

БЪЛГАРИЯ в контекста на световното културно-историческо наследство и неговото популяризиране

Страната ни има геостратегическо положение. Земите на днешна България са кръстопът на култури, те са единствените на територията на стария континент Европа, през които минават пет от десетте транс европейски транспортни коридора.

СИЛНИ СТРАНИ

България притежава **изключителен туристически потенциал:**

✓ **Природни дадености**

34% от територията на страната е защитена зона, в т.ч. **3 национални парка и 11 природни парка**. В България има и над **700 минерални извора**, с разнообразна по химически състав, температура и лечебно-възстановителни свойства вода (ОПРР 2007-13, ел. брошура, стр. 3), което способства развитието на СПА и уелнес туризма. В допълнение към благоприятните предпоставки са и климатът, и плодородните почви, заедно с лечебните свойства на много от представителите на растителния свят.

Природните обекти, които са под защитата на ЮНЕСКО, са националният парк „Пирин“ и природният резерват „Сребърна“.

✓ **Културно-историческо наследство**

Приемник на световното културно-историческо наследство на 7 велики цивилизации, България се нарежда на трето място в Европа след Гърция и Италия, по брой и разнообразие на открити паметници на културата. Регистрираните недвижими паметници на културата в България са над 40 000, а в държавните и общинските музеи се съхраняват повече от 5 млн. движими културни ценности. (http://www.iambulgarian.pmg-blg.com/index_html_files/UNESKO.pdf).

В Списъка на световното културно и природно наследство на Юнеско са и 7 обекта – материални културни ценности, а именно: Боянската църква „Св. Св. Никола и Пантелеймон“, Ивановските скални манастири, Рилският манастир, Мадарският конник, Казанлъшката гробница на тракийски владетели и гробницата от Свещари, Старият град Несебър. Всички те са вписани в периода 1979-1985 година. В листата на чакащите одобрение за включване в Списъка са културни и природни ценности като Старият град Пловдив, природните феномени „Белоградчишките скали“ и „Побитите камъни“ край Варна-Провадия, Мелник с Роженския манастир, Бачковският манастир, пещерата Магурата, национален парк „Централен Балкан“, владетелският некропол от тракийския град Севтополис и други, общо 16. От нематериалното културно наследство признание от

Юнеско и включване получиха обичаят „Сурва“ (вписан в края на 2015 година), хорът за автентично фолклорно пеене „Бистришките баби“ (2008), обичаят от Югоизточна България „Нестинарство“ (2009) и Чипровските килими (пролетта на 2015 година).

СЛАБИ СТРАНИ

- ✓ Слабо използване на културните и природни дадености на страната за целите на устойчивото развитие.
- ✓ Недостатъчна иновативност и използване на възможностите, предоставяни от новите технологии.
- ✓ Липса на координация между науката и туристическия бизнес при използването на съществуващите ресурси.

КАК ИЗБИРАМЕ ДЕСТИНАЦИЯТА?

ФАКТОРИТЕ, КОИТО МОТИВИРАТ РЕШЕНИЯТА НА ТУРИСТА НА 21в.:

- ✓ Качество
- ✓ История и култура
- ✓ Традиции
- ✓ Гостоприемна атмосфера
- ✓ Атракции и шоу програми
- ✓ Разнообразие
- ✓ Изживяване
- ✓ Съблазнителност
- ✓ Истинност на информацията
- ✓ Иновации

ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА НАЛАГА НОВ ПОДХОД

Конкурентоспособността в променящата се глобална среда налага създаването на подходящи условия, позволяващи развиването на творчеството, иновациите и предприемачеството в сферата на културата. В областта на културното наследство и културните индустрии има значителен неизползван потенциал за растеж и създаване на

работни места. Голяма част от бъдещото благополучие на държавата ни зависи и от това как се използват наличните ресурси и запаси, знания и творчески талант.

Управление

Въвеждането на новите технологии, дигитализацията и интернет дават огромни възможности, както за широкото обществено достояние на културното наследство, така и за по-доброто му управление.

Партньорства

Чрез партньорства с образователните структури, иновативните културни институти ще могат да играят основна роля и при предоставянето на гражданите на нужните им творчески, предприемачески и межкултурни умения.

Европа се стреми да стимулира държавите членки да подкрепят креативните и творчески индустрии. Развитието на сектора е неделима част от европейските стратегически документи. Примери за това са „Лисабонска стратегия“, „Зелена книга“ и „Европа 2020“.

ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА

- ✓ Достъпност
- ✓ Виртуални слоеве
- ✓ Устойчивост и устойчив туризъм
- ✓ Краткотраен престой
- ✓ Интегриране на услуги в пакети
- ✓ Диверсификация и диференциация
- ✓ Обучение на персонала
- ✓ Демографски промени

ИНТЕЛИГЕНТНО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА

- ✓ Повече иновативни услуги и решения
- ✓ Повече висококачествено съдържание
- ✓ По-добра инфраструктура – физическа и дигитална

- ✓ Изграждане на доверие
- ✓ Изграждане на местни и международни партньорски мрежи
- ✓ По-добър диалог между публичния, частния и неправителствения сектор, в т.ч. конструктивна координация в тригон: академични среди, публичен и бизнес сектори.

КАК ГО ПРАВИМ

Реализация на пилотни проекти и инициативи за стимулиране на предприемачеството в сектора и отключване на неговия потенциал.

GROW MOBILE PROJECT

Това е един от три едромасщабни демонстрационни проекта на ЕММИА, предлагащ тестване и въвеждане на нови подходи, както и прилагане на различни форми на партньорство и бизнес модели.

Промотиране на устойчивото развитие на туризма в регионите:

- ✓ Промотиране на интегрирани подходи
- ✓ Промотиране и популяризиране на възможностите, които иновативните услуги за създаване на добавена стойност и икономическа динамика предоставят
- ✓ Създаване на мрежи
- ✓ Обединяване в кълъстери
- ✓ Подкрепа при създаването на публично-частни партньорства
- ✓ **Обучение и образование**

Проактивно отношение

Този вид отношение се постига посредством активно търсене на:

- ✓ възможности, партньорства и финансиране;
- ✓ най-добри практики и трансфер на знания.

Партньорства

- ✓ Офиси за технологичен трансфер
- ✓ Пре-акселератор

- ✓ Частни инвеститори
- ✓ Предприемачески инициативи
- ✓ Партньорство с публични власти
- ✓ Правителство

Европейски проекти

- ✓ GROW MOBILE
- ✓ LIMES
- ✓ EMMIA PLP (policy learning platform) – партньорства за иновации
- ✓ SIVA – Подкрепа за навлизането на 4G мрежите
- ✓ O.P.I.T. – Обучителни практики в сферата на туризма

От казаното дотук се налага изводът, че с днешна дата обществото, институциите и бизнесът заедно трябва да решат дали България ще продължи да бъде в ролята на догонващ имитатор или всички заедно ще направим усилието да живеем в днешния и утрешния ден по един **иновативен** и **авангарден** начин.

Иновативността, креативността, изграждането на стабилни партньорства, както и активното търсене на възможностите е начинът, по който тази цел може да бъде постигната.

П Р И М Е Р И

Туристически мобилни приложения (фиг. 1, 2):

Интегрирани решения:

Те обединяват в себе си и заменят наличните към момента предложения към туристите:

Услуги, базирани на системите за локализиране

Това са услугите, достъпни през мобилните устройства, които предоставят информация, базирана на местоположението на ползвателя в реално време (фиг. 3).

Приложения:

- Карты и Навигация (системите за навигация)
- **Информационни услуги с добавена стойност** (градски пътеводители)
- Проследяващи услуги (проследяване на маршрути)
- Реклама

Иновациите в галерии и музеи (фиг. 4, 5)

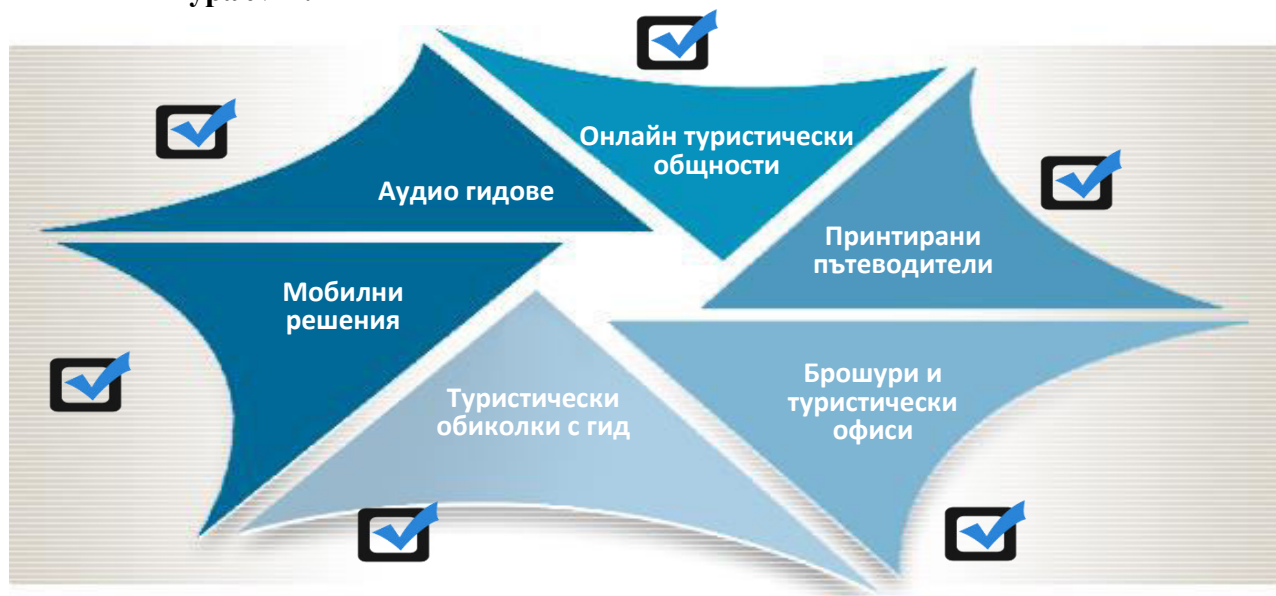
ЗАКЛЮЧИТЕЛНА ЧАСТ

Въвеждането на иновациите в представянето на културното наследство трябва да бъде приемано не само като отговор на динамично променящата се маркетингова среда и нейните предизвикателства. Това е и отговорност на културните институции, неправителствения сектор и цялото ни общество за опазването и промотирането на културата на нашия народ и богатата история на земите ни. Интерактивните подходи и използването на новите технологии разкриват големи възможности пред предизвикателството да отговорим на интересите и изискванията на младото поколение. Класическите методи все по-често са недостатъчни, за да провокират туристически интерес, който от своя страна, отдавна излиза от рамките на традиционното.

Ето защо иновациите в представянето на културното наследство играят особено важна роля и следва да бъдат задължителен елемент в ерата на новия маркетинг и политиката на компаниите с дейност в сферата на туризма и културата. Специално отношение, разбиране и подход при прилагането, иновациите в представянето на културното наследство следва да получат и от представителите на неправителствения сектор, който носи отговорността за правилната координация на дейностите по опазването и популяризирането на културно-историческото наследство на България.

ИЛЮСТРАЦИИ:

Фигура № 1:

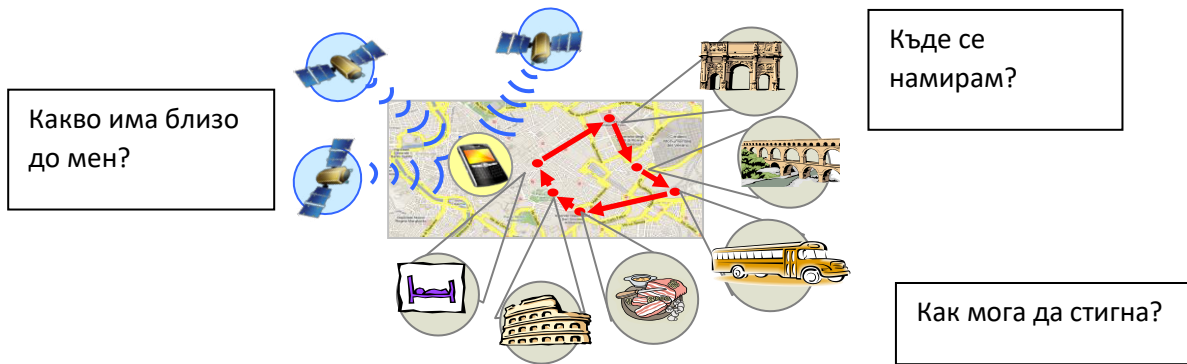
Фигура № 2: Пример: Фарол Сити Гайде (Farol City Guides)

Smart Guides for Clever Tourists

Фигура № 3:

Фигура № 4:

Фигура № 5:

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Договор от Маастрихт. Европаот А до Я (Справочник по европейска интеграция). Konrad Adenauer Stiftung. С. 2002.

Закон за закрила и развитие на културатата.

Закон за културното наследство. (Обн., ДВ, бр. 19 от 13.03.2009, изм. и доп, бр. 54 от 15.07.2011.)

Концепция за развитие на българската култура, 2005. (Източник: www.icomos-bg.org).

Лисабонска стратегия, ЕС, 2000.

Нормативни документи за туризма, С., 2005, 2006, 2011.

ОПРР 2007-2007, ел.брошура (http://bulgariatravel.org/data/doc/020_Mineralnivodi-BG_9699.pdf).

Convention for Protection of the World Cultural and Natural Heritage (www.unesco.org/convention).

Global Ethic Code. (Източник: www.wto-travel.org/document).

Report for sustainable development of tourism. (www.unesco.org/report).